

Гузенко О.П.

доцент кафедри господарсько –
правових дисциплін та економічної безпеки
кандидат економічних наук, доцент
*(Донецький державний
університет внутрішніх справ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗМІСТОВНОСТІ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Господарські правовідносини відіграють одну з провідних ролей в діяльності різних суб'єктів. Господарські правовідносини беруть участь у всіх видах життєдіяльності: договірні зобов'язання з приводу поставки продукції, перевезення вантажів, будівельних та інших робіт; зобов'язання з виконання поставок продукції для державних потреб тощо. За рахунок зазначеної участі встановлюється юридичний зв'язок між суб'єктами господарювання, котрі наділені певними правами та обов'язками.

Більшість науковців вважають, що господарські правовідносини виступають певною основою суспільних правовідносин, тобто відносини між господарюючими суб'єктами (підприємствами, підприємцями) та органами управління, які утворюються у процесі організації господарської діяльності.

Нормативно – законодавче забезпечення господарських правовідносин, котрі формуються та реалізуються в період підприємницької діяльності підприємств різної галузевої спрямованості регламентується ст. 7. «Нормативно-правове регулювання господарської діяльності» ГКУ[1]. Законодавець звернув увагу п.1 ст.7. ГКУ на те, що «... відносини у сфері господарювання регулюються Конституцією України, ГКУ, законами України, нормативно-правовими актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також іншими нормативними актами».

Беззаперечним є той факт, що господарські правовідносини визначаються як на легальному, так і на доктринальному рівнях. Господарські правовідносини характеризуються специфічними ознаками, котрі простежуються через існуюче їх групування за класифікаційними ознаками (сфера виникнення, суб'єктний склад, об'єкт, зміст, поєднання майнових та організаційних елементів, відображення в господарських правовідносинах публічних і приватних інтересів, підстави виникнення, зміни та припинення, ступінь державного і локального регулювання).

Враховуючи змістовність понятійної категорії «господарські правовідносини» доцільно розглянути притаманні їм особливості (табл.1).

Таблиця 1

Характеристика змістовності особливостей господарських правовідносин*

Вид особливості	Зміст особливостей господарських правовідносин
Предмет правового регулювання господарювання	ГП виступають базовою правовою платформою господарської життєдіяльності за умови поєднанням організаційних та майнових складових господарської життєдіяльності
Наявність різних рівнів адаптації	ГП можуть виникати у сфері господарювання на різних рівнях: державному, регіональному та локальному; регламентуються вони господарсько-правовими нормами: законодавчими та договірними; їх учасники наділяються спеціальною господарською компетенцією
Наявність зв'язку між суб'єктами	ГП представляють собою зв'язок між суб'єктами (учасниками) господарювання, який складається з їх прав та обов'язків, спрямовані на задоволення як приватних, так і суспільних (публічних) інтересів.
Наявність обов'язкового учасника - суб'єкт господарювання	Учасниками ГП є: суб'єкти господарювання; територіальні громади; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією; громадські та інші організації, громадяни, іноземці, особи без громадянства, які виступають засновниками або учасниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно - господарські повноваження на основі правовідносин власності; відокремлені структурні підрозділи суб'єктів господарювання; інші суб'єкти, які здійснюють та/або організують господарську діяльність і виступають у господарському обороті від власного імені.
Наявність прав та обов'язків учасників	У випадку ГП змістом є суб'єктивні права та обов'язки суб'єктів господарювання й суб'єктів організаційно-господарських повноважень та інших учасників господарського життя, визначені нормативно-правовими актами й іншими документами, а також реальні дії зазначених осіб щодо реалізації цих прав та обов'язків, спрямовані на безпосереднє здійснення господарської діяльності

Примітка:* узагальнено та сформовано авторами на основі джерел [2; 3].

Сьогодні використання цифрових технологій призводить до трансформації відносин між учасниками господарської діяльності, а, як наслідок, з'являється нова форма правовідносин. Ми погоджуємося з позицією В.Юдіна[4, с.106] стосовно того, що «...в класичний склад правовідносин (суб'єкти, об'єкти, зміст правовідносин, що включає конкретну поведінку суб'єктів правовідносин та її юридичне закріплення нормами права у вигляді суб'єктивних прав та юридичних обов'язків) в умовах цифровізації набуває досить своєрідного забарвлення, у зв'язку з чим виникає проблема кваліфікації нових суб'єктів (віртуальних підприємств зокрема), нових нематеріальних об'єктів (сайтів, Інтернет - платформ, штучного інтелекту, ботів, інших об'єктів віртуальної реальності), визначення особливості договірних зв'язків та умов забезпечення економічної конкуренції, відповідальності тощо в нових умовах».

На погляд науковця[4, с.108] «...процес віртуалізації господарських відносин безпосередньо пов'язаний із виникненням і введенням у господарський оборот нового класу віртуальних цінностей».

Підсумовуючи вищевикладене, доцільно зробити ряд висновків. По – перше, господарські правовідносини мають ряд певних особливостей, котрі забезпечують розуміння їх впливу на різних учасників господарських процесів. По – друге, розуміння змістовності особливостей господарських правовідносин призводить до більш предметного визначення результативності їх впливу на господарські процеси. По – третє, існує нагальна потреба оновлення законодавчих регуляторів з позиції розширення складу господарських правовідносин в цифровій економіці, котра породжує нових учасників з їх правами та обов'язками в господарській діяльності.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 10.10.2023)
2. Поліщук І. В., Сирота А. О. Особливості господарських правовідносин у сучасних умовах їх функціонування. *Юридичний вісник*, 2021. № 4 (61). С.179-184.
3. Березан А.В. Поняття та ознаки господарських правовідносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип.2. Ч.3. С.33-38.
4. Юдін В. Регулювання господарських відносин в умовах цифровізації економіки. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №4. С.104-110.